

Manual till

Etisk **VERKTYGSLÅDA**

Etikrådet har samlat material i form av böcker, trycksaker och film som handlar om etik och bemötande. Vi har kallat det en ”verktygslåda” att använda i arbetet med att utveckla bemötandet på arbetsplatsen.

Det material som återfinns i lådan finns också beskrivet på intranätet under Ledning-Etik-Etisk verktygslåda. Vissa skrifter är tillgängliga på Internet eller i form av filer.

Verktygslådans innehåll

Bläddra i materialet och/eller läs om det i medföljande presentation. Det finns också en tabell med nyckelord, med vars hjälp man kan söka sig fram till rätt material. I vänsterkolumnen hittar du ett antal nyckelord eller teman i bokstavsordning. För vart och ett av dem anges en eller flera källor med sidhänvisningar.

Bok/dokument	Kommentar
Etisk värdegrund Etisk värdegrund - kortfattat om etik, prioriteringar och etiska principer Landstingets etiska råd 2008 Författare: Regionens etikråd	Innehåll Kortfattat om etik, prioriteringar och etiska principer. Innehåller också diskussionsfrågor. Tips för användning En genomgång av de grundläggande värderingarna är en bra startpunkt för fortsatt reflektion och samtal. På intranätet finns dokumentet i punktform som bildspel.

Bok/dokument

Etiska dilemman i vård och omvårdnad. Hur skulle du ha gjort?

Författare:
Anna Jansson och Agneta Blom
Utgivningsår: 2007
Gothia förlag, 117 sidor

Kommentar

Innehåll

Etik i praktiken handlar om hur vi möter människor. Att arbeta med människor som är sjuka, är i kris eller på annat sätt är beroende av hjälp ställer höga krav på vårdpersonalens omdöme. Från det att vi föds lär vi oss successivt att skilja rätt från fel. Ändå kan vi hamna i situationer där vi ställs inför ett moraliskt dilemma, där rätt och fel inte längre är självklart.

I boken presenteras tjugofyra noveller från vårdens vardag. De är skrivna av sjuksköterskan och deckarförfattaren Anna Jansson. Efter varje novell följer ett avsnitt med tankar kring de etiska dilemman som ger sig till känna i berättelserna, utformade av universitetslektor Agneta Blom.

Tips för användning

Boken vänder sig till vårdpersonal inom alla yrkeskategorier. Den kan med fördel användas på vårdutbildningar, i studiecirkel på arbetsplatser och läsas av alla som har intresse för etikfrågor.

OBS! Den här boken finns inte i alla verktygs-lådor eftersom den är slutsåld på förlaget och inte längre går att köpa in.

Det viktiga mötet - Patientfrågor för er som arbetar i vården

Örebro läns landsting
22+10 sidor

http://www.orebroll.se/oll/page_18752.aspx

Innehåll

Ett stort antal aspekter av patientmötet tas upp – kompletterat med diskussionsfrågor om sekretess, tillgänglighet, att lämna svåra besked, patienter med annan kulturell bakgrund, när diagnos och behandling ifrågasätts, hur man relaterar till närstående.

Bilagor med fördjupning om:

- att ta emot ilska
- professionellt förhållningssätt
- salutogent perspektiv
- konsten att samtala
- kulturmöten i vården.

Användning

Stor användbarhet. Lämpligt att behandla i studiecirkelform eller om man väljer ut en del av materialet för samtal på arbetsplatsträffar.

Bok/dokument

Kommentar

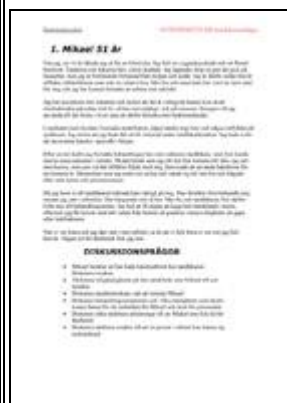
Lilla bemötandeboken

Redaktion: Bitte Alborg, Bo Alborn,
Johanna Norderyd, Elisabeth Wallenius
Illustrationer: Gunilla Dahlgren
Utgivningsår: 2004
Mun-H-Center förlag, 39 sidor

Patientberättelser

Till boken finns också patientberättelser från tandvården, utformade som studiematerial där man ställer de etiska principerna mot varandra.

6 sidor

Innehåll

Sisus – Statens institut för särskilt utbildningsstöd – har regeringens uppdrag att arbeta fram ett nationellt program för kompetensutveckling för ett bättre bemötande av människor med funktionshinder. Bemötandeuppdragets uppgift är att beröra, ge insikt, kunskap och förståelse om hur personal i offentlig verksamhet bemöter människor med funktionshinder. Bemötandet av människor med funktionshinder i tandvården har uppmärksammats. Sisus har därför beviljat stimulansmedel till ett projekt som har resulterat i denna bok och i ett utbildningsmaterial.

Rubriker

- Patienten skall alltid vara i centrum
- Ha förståelse för patienternas speciella livssituation
- Låt ingen känna att de är till besvär
- Tala aldrig över patientens huvud
- Våga fråga
- Anpassa behandlingen till patienternas förutsättningar
- Ge patienterna den tid de behöver
- Var inte rädd
- Kunskap ger trygghet
- Tillgänglig tandklinik underlättar

Lilla Bemötandeboken vänder sig till sjukvård- och tandvårdspersonal och vill med humor och värme förmedla vad personer med funktionshinder kan uppleva i kontakten med tandvården. Boken är tänkt att stimulera till samtal och reflektion och inspirera till ett gott bemötande.

Etik i praktik vid Karlskoga lasarett Målformuleringar och värdegrund

Örebro läns landsting, 17 sidor

Innehåll

Redogörelse för ”offentlighetens etik”, styrdokument för svensk sjukvård och etisk, vardagsnära värdegrund för Karlskoga lasarett, som den formulerats efter ett sjukhusövergripande etikcirkelarbete.

Användning

Kan studeras för att få en sammanfattning av värdegrunden för svensk sjukvård och exempel på hur den kan konkretiseras.

Bok/dokument

Fritt fram för en god arbetsmiljö

Homo, bi & hetero på jobbet

Handbok 88 sidor och DVD eller USB

Handledningsmaterial

25 sidor

Kommentar

Innehåll

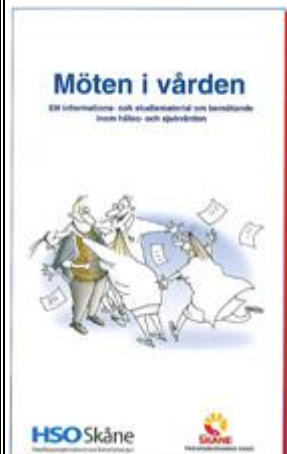
Fritt fram var ett projekt som arbetade mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning. Materialet är ett verktyg för att skapa arbetsplatser som välkomnar alla, oavsett sexuell läggning. Det lämpar sig för att tas upp på till exempel arbetsplatsträffar. DVD:n är lättanvänt och användarvänlig. Som komplement finns också ett detaljerat handledningsmaterial.

Användning

Den ideala kurssituationen är en halvdag (3-4 timmar) i ett klassrum där man gemensamt tittar på filmerna och går igenom de olika scenerna med hjälp av diskussionsfrågorna i kursboken. Vill man gå vidare finns också förslag på en konkret handlingsplan i kursboken.

Möten i vården

Ett informations- och studiematerial om bemötande inom hälso- och sjukvården

Handikapporganisationernas Samarbetsorgan (HSO) i Skåne och Region Skåne, Förtroendenumrådets kansli

Utgivningsår: 2006

31 sidor

Innehåll

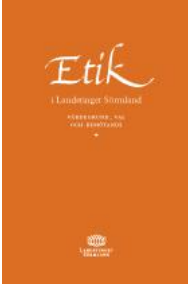

Häftet behandlar bemötandet som en personlig upplevelse. Sex betydelsefulla begrepp i vården fokuseras i var sitt kapitel och samtalsfrågor finns i anslutning till varje avsnitt/begrepp.

Ämnena är:

- kommunikation
- kunskap o kompetens
- tillgänglighet
- helhet
- kontinuitet

Användning

Tydlig och lättläst. Lämplig för att diskutera olika avsnitt vid till exempel arbetsplatsträffar.

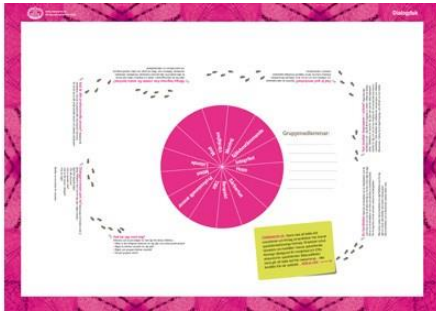
Bok/dokument	Kommentar
Etik i Landstinget Sörmland Värdegrund, val och bemötande Landstinget Sörmland Utgivningsår: 2002 56 sidor Handledningsmaterial 8 sidor	Innehåll Skriften har arbetats fram i dialog med vårdpersonal och förtroendevalda. Tonvikten ligger på vardagsetiken och bemötandefrågorna. Värdegrund och etiska dilemman i vårdarbetet berörs särskilt. Kapitelindelning: • Värdegrund • Vad är etik • Varför är etiken viktig • Etiska dilemman • Mötet och dialogen • Roller och ansvar • Så hålls etiken levande Till boken finns också en studiehandledning och en vägledning inför samtal. Användning Häftet kan användas som en enkel och kortfattad introduktion till etiken i vården. Exempel i skriften på olika etiska dilemman kan bilda utgångspunkt för samtal vid arbetsplatsträff eller andra samlingar på arbetsplatsen.
Nordisk standard för barn och ungdomar inom hälso- och sjukvård Svenska NOBAB, Nordisk förening för sjuka barns behov Utgivningsår: 2002 6 sidor Kortversion (inplastad) Finns på flera språk och även som affisch	Innehåll En standard i tio punkter utarbetad i enlighet med FN:s barnkonvention: 1. Vårdform 2. Relationer, närhet och trygghet 3. Föräldramedverkan 4. Information 5. Medbestämmande 6. Miljö 7. Stöd i utvecklingen 8. Kvalificerad personal 9. Respekt och integritet Varje punkt består av ett inledande påstående följt av två eller flera underpunkter, också i form av påståenden. Standardens syfte är att tillförsäkra och följa kvaliteten i vården när barn är sjuka. Användning Häftet utgör en enkel och kortfattad introduktion till samtal om barns och ungdomars situation i vården. Standarden kan användas som underlag för samtal vid arbetsplatsträff eller andra samlingar på arbetsplatsen.

Bok/dokument

Kommentar

Dialogduken

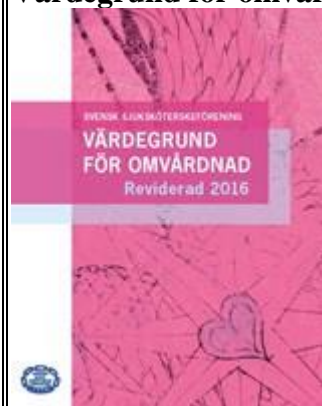
Svensk sjuksköterskeförening

En Dialogduk, instruktioner, samt post-it-lappar och pennor behövs. Dialogduken kan användas på många olika sätt med utgångspunkt i verksamhetens behov och praktiska möjligheter. Grundidén är att man arbetar i grupper om 4–6 personer där deltagarna tar gemensamt ansvar för dialog och reflektion. Gruppen kan under arbetets gång skriva, rita och fästa post-it-lappar på Dialogduken. Metoden, att sitta tillsammans runt duken och reflektera kring frågor skapar goda möjligheter till dialog i gruppen. Resultatet är beroende av allas aktiva deltagande.

Dialogduken kan användas för diskussioner under en temadag, då flera grupper arbetar parallellt med varsin duk, eller vid kortare sammankomster där en fråga i taget diskuteras. Om hela Dialogduken används vid ett tillfälle, exempelvis på en temadag, är det bra att sätta av ordentligt med tid, minst 3–4 timmar för att hinna arbeta igenom duken ordentligt.

Värdegrund för omvårdnad (2016)

Svensk sjuksköterskeförening

[Värdegrund för omvårdnad \(pdf, nytt fönster\)](#)

Innehåll

Med Värdegrund för omvårdnad har Svensk sjuksköterskeförening velat skapa en gemensam etisk plattform och ett gemensamt förhållningsätt i det dagliga omvårdnadsarbetet. Dokumentet beskriver centrala värden som tillit, sårbarhet och värdighet. Tanken är att värdegrunden ska ge vägledning i mötet med en person i behov av vård, i samtal om etiska ställningstaganden. Den vill också uppmuntra till reflektion.

- Varför behövs en värdegrund?
- Värdegrund för omvårdnad
- Centrala värden för omvårdnad
- Värdegrund i praktiken
- Sammanfattning
- Fördjupningslitteratur

Söka sig fram till rätt material

Nedan finns en tabell med nyckelord, med vars hjälp man kan söka sig fram till rätt material. I vänsterkolumnen hittar du ett antal nyckelord eller teman i bokstavsordning. För vart och ett av dem anges en eller flera källor med sidhänvisningar.

Nyckelord/tema	Källa	Kommentar
Att ge svåra besked	”Det viktiga mötet”	Sid 9
	”Möten i vården”	Sid 15
	Etiska rådet	Etiska riktlinjer
	NOBAB standard	Punkt 4, 10
Autonomi/integritet/tvång	”Etiska dilemman i vård och omvårdnad”	Kap 5
	”Lilla bemötandeboken”	
	NOBAB standard	Punkt 3, 4, 5, 10
Empati/inlevelseförmåga	”Lilla bemötandeboken”	
	”Etik i Landstinget Sörmland”	Sid 38-47
	”Det viktiga mötet”	Bilaga om professionellt förhållningssätt
	NOBAB standard	Punkt 4, 8, 10
Etiska dilemman	”Etiska dilemman i vård och omvårdnad”	
	”Etik i Landstinget Sörmland”	Sid 27-37
Etiska principer, värdegrund/koder	”Etik i praktik vid Karlskoga lasarett”	
	”Värdegrund för omvårdnad”	
Etnicitet	”Etiska dilemman i vård och omvårdnad”	Kap 11
	”Etik i Landstinget Sörmland”	Sid 43
	”Det viktiga mötet”	Sid 11 + Bilaga om kulturmöten i vården
	NOBAB standard	Punkt 6, 10
Funktionshindrade	”Lilla bemötandeboken”	Hela boken
Helhetssyn	”Lilla bemötandeboken”	Sid 29, 33, 38, 39
	”Möten i vården”	Sid 25-28
Homo- och bisexuella och transpersoner	”Fritt fram”	
Kontinuitet	”Möten i vården”	Kap 6
	NOBAB standard	Punkt 9
Omvårdnad	”Etiska dilemman i vård och omvårdnad”	
	”Värdegrund för omvårdnad”	
Patientens rätt/rättvisa	”Lilla bemötande boken”	Sid 35, 37

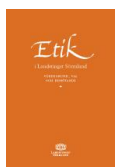
Nyckelord/tema	Källa	Kommentar
Patientens rätt/rättvisa	"Det viktiga mötet"	Sid 4
	"Etik i Landstinget Sörmland"	Sid 15
Prioriteringar	"Etiska dilemman i vård och omvårdnad"	Kap 19, 20
	"Lilla bemötandeboken"	Sid 13, 29, 32
	"Etik i Landstinget Sörmland"	Sid 21-26
Respekt	"Lilla bemötandeboken"	
	"Möten i vården"	Kap 1
	"Det viktiga mötet"	Sid 8-9
	"Etik i Landstinget Sörmland"	Sid 10-11
	NOBAB standard	Punkt 8, 10
	"Värdegrund för omvårdnad"	Sid 10-12
Sekretess/tystnadsplikt	"Det viktiga mötet"	Sid 4-5
	"Etiska dilemman i vård och omvårdnad"	Kap 15
	"Etik i Landstinget Sörmland"	Sid 36-37
Tillgänglighet	"Lilla bemötandeboken"	Sid 15, 25, 35, 37
	"Det viktiga mötet"	Sid 7
	"Möten i vården"	Kap 4
	"Etik i Landstinget Sörmland"	Sid 34-35

Hjälp i planering och förberedelse

För att materialet ska komma till nytta krävs tid för både förberedelser och genomförande. Följande frågor kan vara till hjälp i planeringen:

- Vad vill vi åstadkomma? Och är vi överens om det? Ett utvecklingsarbete blir sällan bra om man drar åt olika håll.
- Handlar det om att ta upp ett känt problem (en särskilda händelse, ett klagomål från patienter och anhöriga, något vi har dåligt samvete för etc)? Eller vill vi rent generellt prata om värdet av ett gott bemötande?
- Ska vi genomföra en punktinsats vid en enstaka utvecklingsdag? Starta en studiecirkel eller reflektionsgrupp som träffas vid flera tillfällen över längre tid? Ska vi ha en kortare återkommande punkt på våra arbetsplatsträffar om etik och bemötande?
- Vilka ska vara med och vem eller vilka ska hålla i det hela? All personal, en viss avdelning eller någon specifik kategori av medarbetare? Om du är arbetsledare, tänk på att klinikens etikombud kan utgöra en resurs. Landstinget utbildar också ledare för reflektionsgrupper.

Svaret på ovanstående frågor styr både angreppssätt och val av material.

Innan ni börjar, läs gärna i boken *Etik i Landstinget Sörmland*

- "Så hålls etiken levande" sid 51

- "Roller och ansvar" sid 48

Vem gör vad?

Utse i arbetslaget:

- En ledare som förbereder och håller i samlingen, ger instruktioner och ser till att inte samtalet spårar ur
- En tidshållare som hjälper till att hålla koll på klockan
- Någon som dokumenterar

Allmänna råd

- Fundera i förväg på var tyngdpunkten ska ligga, beroende på grupp och behov.
- Skapa gärna ett "boxupplägg" enligt sid 5 i *Handledningsmaterialet från Fritt fram*
- Förbered lokalen och tekniken noga:
 - bästa möblering?
 - Skrivmaterial
 - dator, projektor
 - ev DVD-spelare/ljud
- Våga styra samtalet. Fördela ordet så att alla kommer till tals. Tvinga ingen att prata, men håll tillbaka "storpratarna".

Förslag på genomförande beroende på hur mycket tid som står till förfogande

Ett utbildnings- eller samtalstillfälle kan förstås läggas upp på olika sätt, bland annat beroende på förkunskaper. Den tid man kan disponera totalt och vid varje tillfälle påverkar också i hög grad arbetssätt och val av material.

De fortsatta tipsen är sorterade utifrån om man vid varje enskilt tillfälle har bara en kvart, kanske en timma eller rentav större delen av en arbetsdag till sitt förfogande. Öppna lådan och sätt igång, den är full av kunskapskarameller!

1. På en kvart
2. Runt en timma
3. En halvdag eller mer

1. På en kvart

Ofta tycks det inte finnas något utrymme för samtal och etisk reflektion. Med god vilja kanske det ändå går att avsätta en kvart på arbetsplatsträffen? Här följer förslag på material att använda om man bara har så lite tid till sitt förfogande varje gång. Under en längre period kan man ändå komma igenom hela materialet.

Nordisk standard för barn och ungdomar inom hälso- och sjukvård består av tio huvudpunkter/påståenden baserade på FN:s barnkonvention.

1. Kortversionen (den plastade A4-sidan) kan med fördel kopieras (alternativt visas på OH/i bildspel eller anslås som affisch)
2. Välj ut en punkt i standarden.
3. Samtala först i små "bikupor" på 2-3 personer och sen i storgrupp.

Man kan antingen låta grupperna prata fritt eller styra med frågor:
- hur fungerar det här för oss? lever vi upp till standarden?
- finns det saker vi kan göra annorlunda och bättre?

4. Utse någon som skriver ner vad som sägs. Låt ledningsgruppen/motsvarande bearbeta materialet och prioritera bland det som framkommer och säkra att goda idéer och synpunkter följs upp. Arbeta gärna med förbättringar med hjälp av PGSA-metoden (finns på Kulturums webbplats).

Det viktiga mötet är ett material baserat på fall som har anmälts till patientnämnden. Dessa har delats in i sex olika kategorier. Efter varje fall finns följdfrågor som uppmanar till samtal om vilka rutiner och arbetssätt man tillämpar på den egna arbetsplatsen.

1. Utgå från ett tema som känns angeläget eller följ materialet i ordningsföljd, men hoppa över det som inte känns relevant.
2. Läs fallet högt och så inlevelsefullt som möjligt. Det är viktigt för att väcka intresse.
3. Samtala utifrån de föreslagna frågorna eller egna frågor, först i små "bikupor" på 2-3 personer och sen i storgrupp.
4. Utse någon som skriver ner vad som sägs. Låt ledningsgruppen/motsvarande bearbeta materialet och prioritera bland det som framkommer och säkra att goda idéer och synpunkter följs upp. Arbeta gärna med förbättringar med hjälp av PGSA-metoden.

Tips: Man kan också utgå från eventuella anmälningar till patientnämnden eller patientens direktkanal som rör bemötandefrågor på den egna arbetsplatsen.

Lilla bemötandeboken handlar om bemötande av patienter med funktionshinder i tandvården, men är giltig även i övrig vård.

Den består av citat från patienter, samlade under ett antal rubriker och med fyndiga teckningar.

1. Välj ett tema i boken som känns angeläget eller följ materialet i ordningsföljd.
2. Läs citaten under vald rubrik och visa dem samtidigt på papper eller OH/motsvarande. Man behöver ofta kunna ta in texten mer än en gång för att reflektera runt den.
3. Samtala först i små "bikupor" på 2-3 personer och sen i storgrupp. Man kan antingen låta grupperna prata fritt eller styra med frågor:
 - känner vi igen oss? hur gör vi på vår mottagning?
 - brister vi i bemötandet och finns det saker vi kan göra bättre?
4. Utse någon som skriver ner vad som sägs. Låt ledningsgruppen/motsvarande bearbeta materialet och prioritera bland det som framkommer och säkra att goda idéer och synpunkter följs upp. Arbeta gärna med förbättringar med hjälp av PGSA-metoden.

Tips: Boken är humoristisk och har ett format som lockar till spontanläsning. Låt den ligga framme i personalrummet!

2. Runt en timma

En timma är nog för att relativt utförligt hinna introducera ett problem eller en frågeställning. En grupp eller ett arbetslag som har möjlighet att träffas återkommande i studiecirkelform har mycket att välja på i verktygslådan!

Etisk värdegrund - kortfattat om etik, prioriteringar och etiska principer Landstingets etiska råd 2008 Etisk VERKTYGSLÅDA	Etisk värdegrund - kortfattat om etik, prioriteringar och etiska principer. 1. Dela gärna ut dokumentet för genomläsning i förväg.2. Använd bildspelet på intranätet för en gemensam genomgång och stanna upp och samtala kring de frågor ni finner intressanta. På intranätet finns dokumentet sammanfattat i ett bildspel (power-pointfil).
Etik i praktik vid Karlskoga lasarett målformuleringar och värdegrund	Etik i praktik vid Karlskoga lasarett; målformuleringar och värdegrund 1. Läs påståendena i avsnitt 2, som handlar om hur vi professionellt ska möta patienten och varandra på arbetsplatsen: - Att se...- Att mötas...- Att avsluta...2. Samtala om i vilken grad ni håller med om eller förkastar påståendena. Omformulera, lägg till och dra ifrån. Dokumentera och skapa på så sätt en egen värdegrund.3. Sprid och förankra på hela arbetsplatsen/i arbetslaget.4. Följ upp efter en tid. Lever vi upp till detta och hur ska vi göra om någon agerar på ett sätt som inte stämmer överens med värdegrunden?
Spelregler för bemötande Samtala i arbetslaget/på kliniken om hur ni ska bemöta patienterna och varandra. Följ anvisningarna i övningen <i>Spelregler för bemötande</i> som du hittar i text och som bildspel på intranätet. Resultatet blir en variant av en arbetsplatsnära värdegrund.	

Etiska dilemman i vård och omvårdnad: hur skulle du ha gjort? innehåller 24 noveller från vårdens vardag. Efter varje novell följer ett avsnitt som belyser etiska dilemman.

1. Välj ett avsnitt i boken som känns angeläget eller följ materialet i ordningsföljd.
2. Läs novellen högt. Flera kan turas om att läsa.
3. Läs även den efterföljande reflektionen och stanna upp vid frågorna. Den som leder samtalet kan i förväg skriva av själva frågorna på ett blädderblock/motsvarande och tänka igenom var tyngdpunkten ska läggas.
4. Summera, välj avsnitt inför nästa tillfälle och avtala ny tid och plats.

OBS! Den här boken finns inte i alla verktygslådor eftersom den är slutsåld på förlaget och inte längre går att köpa in.

Inom ramen för projektet för ett förbättrat bemötande av funktionshindrade inom tandvården har man även tagit fram **patientberättelser med diskussionsfrågor**. Det består av fem patientberättelser i jagform med efterföljande diskussionsfrågor.

1. Välj ett patientfall
2. Läs berättelsen högt. Flera kan turas om att läsa.
3. Samtala utifrån de föreslagna frågorna eller egna frågor, först i små "bikupor" på 2-3 personer och sen i storgrupp.
4. Om samtalet resulterar i konkreta förslag och idéer som behöver följas upp och spridas är det bra att dokumentera.

Fritt fram för en god arbetsmiljö e-Dvd kan spelas upp i en dvd-spelare eller i datorns dvd-läsare. Obs! Dvd:n som sådan är mycket lättnavigerad men tänk på att datorns inbyggda högtalare inte räcker för att lyssna till dvd:n. Förbered tekniken!

1. Sätt igång dvd:n. I startmenyn, välj "scener". Varje scen tar några minuter och på en timma hinner man flera.
2. Välj diskussionsfrågor (de kan också skrivas ut på papper). Samtala utifrån först i små "bikupor" på 2-3 personer och sen i storgrupp.
3. Tips! Allra bäst är att varva filmerna med korta "teoriavsnitt". Dvd:n innehåller till exempel även intervjuer och en ordlista. I handboken Fritt fram finns ett användbart "självttest" med frågor om HBT.

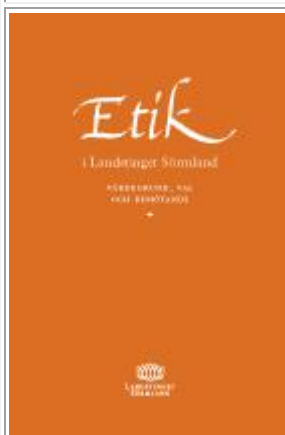

Möten i vården är ett informations- och studiematerial om bemötande inom hälso- och sjukvården. Det innehåller sex avsnitt med efterföljande samtalsfrågor.

1. Använd materialet i en studiecirkel där alla har sitt eget exemplar och läser på i förväg eller tyst var för sig vid samlingens början. Den inledande texten till varje avsnitt är för lång för högläsning.
2. Samtala med hjälp av de föreslagna frågorna.

ALTERNATIV

1. En ledare/föreläsare inleder med en genomgång av respektive ämne med stöd och inspiration av texten.
2. Samtala med hjälp av de föreslagna frågorna.

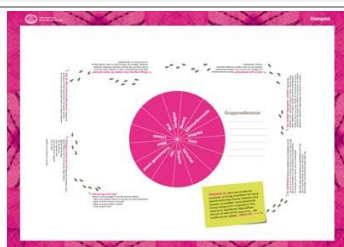
Etik i Landstinget Sörmland: värdegrund, val och bemötande består av en grundbok och av en färdig studiehandledning.

Det har sju kapitel. Boken kan användas på samma sätt som *Möten i vården* (se ovan). Man kan arbeta med hela boken under en serie av samlingar eller bara med enstaka kapitel.

Nordisk standard för barn och ungdomar inom hälso- och sjukvård består av tio huvudpunkter/påståenden baserade på FN:s barnkonvention.

Se föreslagen användning av materialet under rubriken ”på en kvart”. Mer tidsutrymme ger förstås möjlighet att gå djupare och ta sig an fler punkter vid samma tillfälle.

Dialogduken

En Dialogduk, instruktioner, samt post-it-lappar och pennor behövs. Dialogduken kan användas på många olika sätt med utgångspunkt i verksamhetens behov och praktiska möjligheter. Grundidén är att man arbetar i grupper om 4–6 personer där deltagarna tar gemensamt ansvar för dialog och reflektion. Gruppen kan under arbetets gång skriva, rita och fästa post-it-lappar på Dialogduken. Metoden, att sitta tillsammans runt duken och reflektera kring frågor skapar goda möjligheter till dialog i gruppen. Resultatet är beroende av allas aktiva deltagande. För att arbeta igenom hela Dialogduken krävs mera tid.

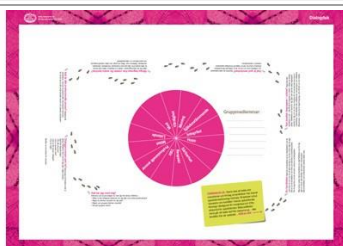
3. En halvdag eller mer

Att ha en halv eller hel dag till sitt förfogande är förstås utmärkt och allt material i lådan är användbart. "Eget" arbete med hjälp av materialet i verktyglådan kan då med fördel användas som komplement till en extern föreläsare. Variationen är viktig och olika utbildningsdelar och moment behöver kombineras. En noggrann planering och en god ledning är förutsättning för en lyckad dag!

Fritt fram för en god arbetsmiljö

Handledningsmaterialet till boken och dvd:n är det mest ambitiösa av alla i verktyglådan. Den som vill genomföra ett halvdagsspass i HBT-frågor kan kombinera teori, film (medföljande dvd) och värderings-övningar. Det kräver noggrann förberedelse, men om viljan finns tillhandahåller handledningsmaterialet all tänkbar hjälp och tips om upplägg.

Dialogduken

En Dialogduk, instruktioner, samt post-it-lappar och pennor behövs. Dialogduken kan användas på många olika sätt med utgångspunkt i verksamhetens behov och praktiska möjligheter. Grundidén är att man arbetar i grupper om 4–6 personer där deltagarna tar gemensamt ansvar för dialog och reflektion. Gruppen kan under arbetets gång skriva, rita och fästa post-it-lappar på Dialogduken. Metoden, att sitta tillsammans runt duken och reflektera kring frågor skapar goda möjligheter till dialog i gruppen. Resultatet är beroende av allas aktiva deltagande.

Dialogduken kan användas för diskussioner under en temadag, då flera grupper arbetar parallellt med varsin duk, eller vid kortare sammankomster där en fråga i taget diskuteras. Om hela Dialogduken används vid ett tillfälle, exempelvis på en temadag, är det bra att sätta av ordentligt med tid, minst 3–4 timmar för att hinna arbeta igenom duken ordentligt.